

MANAGEMENTUL RISCULUI DE CREDITARE IN BANCILE DIN ROMANIA

Theoretical
article

Keywords

Credit risk management
Corporate customers
Retail customers
Commercial banks

JEL Classification G21, G32

Abstract

Credit risk is one of the main risks faced by a bank. This kind of risk is generated by the crediting activity of the clients. To manage the credit risk, banks should identify the sources of the risk and to monitor their exposures. These activities mean a better knowledge of the existing and potential clients and their financial situations, by implementing new scoring methods. Also, to avoid the credit risk or to reduce losses, the banks could increase the value of guarantees required in regular credit activities, their periodically reassessment and the periodical analysis of the ability of customers to generate cash flows (for corporate clients) and get constant income (for retail customers) to provide repayment of credits.

This paper aims to prevent and to analyze several measures of credit risk management and it assumes the banks on the Romanian banking market and to identify some indices used for customers' analysis.

1. Manifestarea riscului de creditare

Activitatea de creditare reprezintă o preocupare permanentă a băncilor, întrucât este principala operațiune prin care se realizează plasarea resurselor bănești și principala activitate generatoare de profit a unei bănci. Prin intermediul creditării, băncile contribuie, pe de o parte, la crearea de resurse pentru societățile care au nevoie să-și finanțeze proiectele de investiții, iar pe de altă parte, sprijin de înțeles de fonduri să le investească în scopul obținerii de profit. (Ionescu, 2004)

Activitatea de creditare implică în sine și riscuri, pornind chiar de la decizia de creditare, care presupune cunoașterea în detaliu a activității și resurselor financiare ale viitorilor debitori și până la impactul evenimentelor cu care se confruntă piața bancară în ansamblul ei. Rezultatul astfel, cel mai important dintre riscurile rezultate din activitatea bancară. El implică, pe lângă riscurile legate de creditul în sine și de debitor și riscul de variație a ratei de dobând pe piață, riscul valutar, riscul de ar etc. În plus, orice operațiune de creditare implică, prin înțeles și natura sa, riscuri. De aceea, un prim element de care trebuie să se țină cont în orice instituție de credit este posibilitatea sa de a se angaja în acordarea de credite, din resurse proprii, atrase sau chiar bazându-se pe o refinanțare de la Banca Centrală.

Riscul de credit presupune asumarea de către bancă a riscului ca la scadență să se confrunte cu recuperarea doar parțială sau chiar nerecuperarea sumelor acordate sub formă de credit și a dobânzilor și comisioanelor aferente acestora, exclusiv din vina debitorului. De aceea, banca este obligată ca înaintea adoptării deciziei de creditare, ca și pe toată perioada derulării creditului, să analizeze o serie de elemente de cuantificare a riscului, cum ar fi:

- ✓ performanța financiară a clientului;
- ✓ calitatea și structura sursei de rambursare;
- ✓ calitatea și structura garanțiilor;

- ✓ calitatea managementului.

În funcție de rezultatele analizelor economico-financiare, băncile acordă credite persoanelor fizice și juridice, credite care sunt clasificate în 5 categorii, (Tabelul nr. 1), având în vedere inclusiv *serviciul datoriei* (capacitatea de rambursare).

✓ **Credit Categoria A** – este un credit acordat debitorilor cu performanțe economico-financiare foarte bune

✓ **Credit Categoria B** – este creditul acordat debitorilor cu performanțe economico-financiare bune și foarte bune, dar care nu pot fi menținute în perioada următoare.

✓ **Credit Categoria C** – credit acordat debitorilor cu performanțe financiare satisfăcătoare, dar cu tendințe înrăutățite.

✓ **Credit Categoria D** – credit acordat debitorilor cu performanțe economico-financiare slabe și obținute cu ciclicitate

✓ **Credit Categoria E** – pierdere

Scopul acestor analize efectuate asupra portofoliului de credite al fiecărei instituții de credit este, pe de o parte, acela de a cunoaște permanent nivelul riscului de credit pe care trebuie să-l gestioneze și, pe de altă parte, de a determina suma provizioanelor specifice de risc, pe care trebuie să le constituie pentru acoperirea creditelor neperformante.

2. Managementul riscului de credit

Managementul riscului de creditare se bazează pe două principii clasice:

- a. Diviziunea riscurilor
- b. Limitarea riscurilor

Diviziunea riscurilor presupune diversificarea plasamentelor bănești, respectiv a portofoliului creditelor acordate, urmărindu-se diversificarea sectoarelor economice finanțate, a formelor de proprietate a debitorilor și diversificarea scadențelor, astfel încât riscurile implicate să fie reduse la minim pentru fiecare obiectiv de rentabilitate vizat. (Dragomir-Drăgoi, 2007)

Limitarea riscurilor la risc pe fiecare client scade riscul de contagiune și evitarea riscului de faliment. Limitarea riscurilor este în prezent mai mult decât o opțiune în gestionarea riscului de creditare, întrucât băncile comerciale sunt obligate să respecte o serie de condiții minime de prudențialitate impuse de banca centrală. Acestea prevăd limitarea expunerii maxime a unei bănci față de un singur debitor la maxim 25% din fondurile proprii ale băncii (respectiv 20% din fondurile proprii, dacă debitorul se află în relații speciale cu instituția creditoare), și chiar mai mult, expunerea maximă agregată nu poate fi mai mare de 800% din fondurile proprii ale instituției de credit.

Mai mult, băncile comerciale trebuie să-și impun propriile limite în ceea ce privește creditarea și riscurile pe care sunt dispuse să le asume, în funcție de nivelul de dezvoltare a activității. Astfel, băncile își vor organiza și gestiona preventiv riscul de creditare înănd cont de valorile unor indicatori de tipul:

- ✓ Ponderea creditelor în totalul activelor băncii;
- ✓ Rata creditelor neperformante în total credite acordate;
- ✓ Raportul între profitul net și pierderile generate de activitatea de creditare.

În momentul în care toate băncile vor avea în vedere acești indicatori, performanța întregului sistem bancar național va fi îmbunătățită. La nivelul anului 2013, în România, Rata Creditelor Neperformante (RCN) a fost în creștere față de anii anteriori, dar datorită politicii stricte a băncii centrale referitoare la proviziunile constituite, nivelul de solvabilitate a fost cu mult peste nivelul minim de 8%. (Tabelul nr. 2)

Autoritatea Bancară Europeană (EBA) a stabilit o regulă care să asigure comparabilitatea între rile membre ale Uniunii Europene. Astfel, „dacă un debitor are restanțe mai vechi de 90 de zile a căror valoare reprezintă peste 20% din valoarea contabilă a tuturor obligațiilor de plată pe

care le are, atunci toate expunerile bilanțiere ale aceluși debitor vor fi considerate neperformante; însă în prezent nu se aplică în mod unitar o astfel de regulă de neperformanță a creditelor” (www.hotnews.ro)

Pentru prevenirea riscului de creditare sau pentru minimizarea efectelor acestuia, atunci când el s-a manifestat, o bancă poate opta pentru una dintre următoarele soluții:

1. *Adoptarea de măsuri preventive.*

Pentru acoperirea riscului de creditare rezultat din insolvența debitorului, banca poate solicita garanții în favoarea sa în cuantum de 130% - 150% din valoarea creditului acordat. Garanțiile pot fi *reale*, constituite din bunuri materiale sau active financiare și prezentate sub formă de gaj, ipoteci sau privilegiu sau *garanții personale* – sub formă de gajament prezentat de o terță persoană, fizică sau juridică, prin care aceasta se obligă să execute obligația debitorului, în situația în care acesta se află în incapacitate de plată.

2. *Adoptarea de măsuri operative*

Una dintre condițiile de bază ale creditării o reprezintă încheierea unui contract de creditare în condiții avantajoase pentru bancă, prevăzute sub formă de clauze referitoare la perceperea de comisioane pentru orice eveniment apărut în perioada de derulare a creditului și care ar afecta rezultatele financiare ale creditorului.

3. *Măsuri reparatorii*

În situațiile în care instituția de credit constată nerespectarea condițiilor contractuale de către debitor poate adopta o serie de măsuri extreme, mergând până la executarea garanțiilor reale, prin scoaterea lor la licitație și recuperarea contravalorii creditului. De asemenea, pentru evitarea riscurilor sau acoperirea acestora, băncile sunt obligate să-și constituie un fond de rezervă.

3. Reglementarea activităților bancare prin Acordul Basel III

Comisia Europeană a făcut public în 2011 o propunere de Regulament și o Directivă pentru implementarea noului cadru de reglementări bancare Basel III. Regulamentul propus de Comisia Europeană stabilește cerințele de prudențialitate pe care trebuie să le respecte instituțiile de credit, în timp ce Directiva vizează reglementarea accesului la activități de depozite bancare. Astfel, pachetul Basel III, în ansamblul său, reglementează activitatea bancară din următoarele perspective:

- ✓ Ponderile de risc implicate de activitatea bancară;
- ✓ Standardele de capital și de lichiditate impuse instituțiilor de credit;
- ✓ Noile cerințe referitoare la guvernarea corporativă;
- ✓ Cadrul de utilizare a ratingurilor de credit;
- ✓ Sancțiunile administrative minime;
- ✓ Colaborarea și schimbul de informații între autoritățile naționale de supraveghere.

Acest nou Directiv – CRD IV (Capital Requirements Directive) a fost lansat cu următorul program de aplicare: (www.europa.eu)

Iulie 2011 – Adoptarea pachetului legislativ CRD IV (Regulamentul și Directiva) pentru reglementarea sectorului bancar.

Iulie 2012 – Încheierea procesului legislativ în UE, prin adoptarea propunerilor Comisiei Europene.

Ianuarie 2013 – Aplicarea efectivă a CRD IV, cu amendamentul că unele prevederi se vor aplica progresiv sau după o perioadă de testare.

Ianuarie 2019 – Încheierea procesului de implementare a pachetului Basel III.

Normele Basel III vizează mai ales consolidarea fondurilor proprii ale băncilor și a rezervelor lor de lichiditate pentru evitarea situațiilor de criză și chiar a riscului de faliment. Astfel, băncile vor

implementa indicatorul de lichiditate LCR (Liquidity Coverage Ratio), în mod gradual, din 2015 până în 2019, vor fi obligate să-și constituie rezerve echivalente cu 7% din valoarea împrumuturilor pe care le acordă, față de 2% - cât prevede Acordul Basel II, iar rata fondurilor proprii va trebui să atingă nivelul de 8%, până la finalul anului 2018. Aceste norme, Basel III, au fost elaborate în mod accelerat după izbucnirea crizei financiare, estimându-se la momentul respectiv că problemele generate de falimentul Lehman Brothers pe piețele internaționale se vor propaga și vor afecta și piața bancară europeană, în special băncile mici, orientate spre activitatea de retail, care se vor confrunta cu lipsa de lichiditate.

Sistemul bancar românesc nu a fost afectat grav de criza financiară apărută în 2008, și aceasta datorită faptului că băncile de pe piața românească nu erau și nu sunt implicate în operațiuni financiare care să implice un grad înalt de risc. Cea mai mare parte a operațiunilor desfășurate de instituțiile de credit de pe piața autohtonă sunt operațiuni clasice de atragere și plasare a resurselor, prin care cea mai mare parte a riscurilor este transferată asupra clienților, prin solicitarea de garanții suplimentare și majorarea ratelor de dobândă și a comisioanelor, în funcție de situația pieței. Astfel, cei mai afectați de criză au fost clienții băncilor, în condițiile scumpirii creditelor pe fondul unei politici monetare restrictive și a scăderii puterii de cumpărare a monedei naționale. Adoptarea deciziei de contractare a unui credit este din ce în ce mai dificilă, atât pentru debitorii persoane juridice (clienții corporate), cât și pentru cei persoane fizice (clienții retail), previzionarea veniturilor ce vor fi obținute în perioada viitoare fiind afectată de fluctuațiile condițiilor economice. În consecință, și nivelul activității de creditare va fi direct proporțional cu riscurile implicate. (Tefan-Duicu and Tefan-Duicu, 2011)

Concluzii

În urma analizelor tot mai detaliate, efectuate atât de managerii băncilor, cât și de analiștii financiari și teoreticienii, s-a ajuns la concluzia că activitatea de creditare rămâne principala sursă de generare a pierderilor la nivelul unei bănci. Deși soluția pentru evitarea riscului de creditare este în primul rând una internă băncii, de cele mai multe ori selecția adversă, determinată de dorința de a obține un câștig cât mai mare de pe urma asumării riscului de creditare este cea care domină. Analiza cu o rigoare din ce în ce mai mare a dosarelor depuse de potențialii debitori, aprecierea internă a calității clienților, pe baza unor criterii unitare, precum și stabilirea unei marje confortabile a dobânzilor practicate ar trebui să fie elementele care să ofere

soluția pentru minimizarea riscului de creditare, chiar dacă este din ce în ce mai evident că eliminarea acestuia este imposibilă.

Bibliografie:

- [1] Dragomir-Drăgoi, Elena Violeta (2007) – *Managementul performanțelor bancare* [Banking performance management], Târgoviște, Ed. Bibliotheca.
- [2] Ionescu, Adela (2004) – *Gestiunea de portofoliu* [Portfolio management], București, Era
- [3] Stefan-Duicu, A., & Stefan-Duicu, V. M. (2011). THE INFLUENCE OF LENDING ACTIVITY OVER CONSUMER'S BEHAVIOR. *Lex ET Scientia International Journal (LESIJ)*, (XVIII-1), 261-268
- [4] www.bnro.ro/publicatii-periodice
- [5] www.europa.eu
- [6] www.hotnews.ro

Anexe

Tabel nr. 1

Structurarea creditelor și constituirea comisioanelor

Comision specific de risc	Categoria de credite	Serviciul datoriei				
		0 – 15 zile	16 – 30 zile	31 – 60 zile	61 – 90 zile	peste 90 zile
0%	A	Standard	În observa ie	Substandard	Îndoielnic	Pierdere
5%	B	În observa ie	Substandard	Îndoielnic	Pierdere	Pierdere
20%	C	Substandard	Îndoielnic	Pierdere	Pierdere	Pierdere
50%	D	Îndoielnic	Pierdere	Pierdere	Pierdere	Pierdere
100%	E	Pierdere	Pierdere	Pierdere	Pierdere	Pierdere

Tabel nr. 2

Solvabilitatea sistemului bancar și RCN

INDICATORI	Septembrie 2009	Septembrie 2011	Septembrie 2013
RCN	6,5%	14,2%	21,6%
Solvabilitate	13,7%	13,4%	13,9%

Sursa: www.bnro.ro/publicatii-periodice